

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ШКІЛЬНОМУ ГЕОГРАФІЧНОМУ КРАЄЗНАВСТВІ

У статті розглянуто проблеми використання інформаційно-комунікативних технологій у шкільному краєзнавстві. Відмічено недостатність методичного забезпечення та ключові проблеми впровадження технологій в навчання географії.

Ключові слова: інформаційно-комунікативні технології, краєзнавство, географія

The article addresses the issues of using information and communication technologies in school regional studies. It highlights the lack of methodological support and key challenges in implementing technology in geography education.

Key words: information and communication technologies, regional studies, geography.

Важливим вектором розвитку освіти стає не лише передача необхідного запасу знань від вчителя до учня, а включення учнів до діяльності, спрямованої на самостійний пошук необхідної інформації, її переробку та використання в навчальних та реальних ситуаціях. Це стає важливим атрибутом культурної людини сучасного інформаційного суспільства.

Аналіз практичної діяльності вчителів показав, що вчителі та учні виявляють інтерес до використання інформаційно-комунікативних технологій щодо вивчення рідного краю. Але їх використання в освітньому процесі ускладнюється низкою причин:

- відсутність цілісної методичної системи використання інформаційно-комунікативних технологій у шкільному географічному краєзнавстві;

- брак навчальних програм, посібників та методичних рекомендацій, які забезпечують впровадження інформаційно-комунікативних технологій у вивчення географії свого регіону, у тому числі за допомогою передпрофільних елективних курсів [1, 5].

Внаслідок цього склалася низка протиріч, на вирішення яких спрямоване наше дослідження:

- між високим потенціалом шкільного географічного краєзнавства у використанні інформаційно-комунікативних технологій та фрагментарністю їх застосування, оскільки відсутня цілісна методична система;

- між необхідністю розробки методичних умов використання інформаційно-комунікативних технологій та недостатністю розкриття цієї методичної проблеми у практиці географічного краєзнавства 8 класу [2, 6].

Географічне краєзнавство сприймається як важливий елемент загальної культури людини, що базується на: комплексних знаннях про природу, населення, господарство та культуру свого краю (країнознавчий підхід), сучасних методах його пізнання (в т.ч. геоінформаційному методі); ціннісному відношенні; практико-творчої діяльності.

У методичних дослідженнях запропоновано напрями розвитку інформаційно-комунікативних технологій та досвіду їх застосування у географічній освіті:

- організація різних видів навчальної діяльності з роботи з навчальною інформацією на основі використання технології мультимедіа, ресурсів телекомунікаційних мереж;

- здійснення імітації та моделювання будь-чого, що піддається опису процесів, для створення навчальних тренажерів, максимально наближають діяльність того, хто навчається до реальності;

- розробка віртуальних світів, які виступають за ставлення до реального світу як схеми чи моделі, що стимулюють динаміку досліджуваних процесів чи закономірностей з наступним аналізом з боку учня та виявленням тенденцій їх розвитку [3].

У концепції інформаційно-комунікативні технології поєднують інформаційні (цифрові) та комунікативні технології. Таким чином, технологічний компонент будується на комбінації інформаційних та педагогічних технологій, що відображають комунікативну взаємодію особистості та навколишнього інформаційно-освітнього середовища. До таких відносять діалогову, проектну, модульну педагогічні технології. У дослідженні запропоновано, розкрито та обґрунтовано критерії та параметри для перевірки сформованості інформаційно-комунікативної компетентності. Таким чином, можна зробити висновок про те, що це дослідження спрямоване на вирішення проблем, пов'язаних з впровадженням та використанням інформаційно-комунікативних технологій у шкільній географічній освіті. Наше дослідження базується на представлених результатах, розвиваючи їх стосовно географічного краєзнавства.

Застосування засобів нових інформаційних технологій у навчальному процесі дозволяє індивідуалізувати та диференціювати процес навчання, реалізуючи інтерактивний діалог, надаючи можливість самостійного вибору режиму навчальної діяльності та комп'ютерної візуалізації об'єктів, що вивчаються. Фронтальна форма роботи та орієнтація на середнього учня в таких умовах себе не виправдовують і призводять до втрати інтересу до того, що відбувається на уроці у найздібніших і неможливості для найслабших активно включитись у навчальний процес. Індивідуальна робота учня за комп'ютером створює умови комфортності під час виконання завдань, передбачених програмою.

Наявність програмно-методичного забезпечення, орієнтованого на підтримку викладання географії, а також навчального та демонстраційного обладнання, що сполучається з комп'ютером, дозволяє організувати у

навчальному процесі дослідницьку діяльність, забезпечити можливість самостійної навчальної діяльності та предметної діяльності із засобами нових інформаційних технологій. Так, робота в ГІС дозволяє учнями самостійно обирати необхідні програми для вирішення поставленого завдання, здійснювати самостійний підбір необхідної інформації для подальшого її розміщення на картографічній основі.

Комп'ютер дозволяє якісно змінити контроль над діяльністю учнів, забезпечуючи при цьому гнучкість управління навчальним процесом. Працюючи на комп'ютері кожен учень може обмірковувати відповідь стільки часу, скільки йому потрібно; знімається питання про суб'єктивну оцінку знань під час опитування, оскільки оцінку виставляє комп'ютер, підраховуючи кількість правильно виконаних завдань; відбувається миттєвий аналіз відповіді, що дає можливість опитуваному або утвердитися у своїх знаннях, або скоригувати неправильно введену відповідь, або звернутися за допомогою до вчителя.

Використання презентацій та навчальних фільмів дозволяє надати коротку інформацію у вигляді картинок, фотографій схем, відеофрагментів, створення власних навчальних фільмів та презентацій демонструють географічні процеси та об'єкти (зсуви, карст та ін.), географічні відкриття видатних географів України.

Використання ГІС-програм (QGIS, ArcGIS) дозволяє візуалізувати (подати у вигляді цифрової карти) великі обсяги статистичної інформації, що мають географічну прив'язку. Програми дозволяють створювати та редагувати карти всіх масштабів, дешифрувати космічні знімки, обробляти карти з наступною векторизацією. Також необхідна база даних космічних знімків, які можуть бути зроблені різними супутниками, у різну пору року за кілька років. Так, наприклад, використання тематичних космічних знімків (водних, лісових, біологічних ресурсів, метеорологічних даних та ін.) дозволить здійснити аналіз, простежити динаміку розвитку природних та екологічних процесів та явищ, зробити прогноз на майбутнє.

Побудова тривимірної моделі місцевості – особлива дидактично цінна функція ГІС. Її використання сприяє розвитку просторового мислення учнів, дозволяє показати інформацію, що розміщена на площині, в об'ємному тривимірному вигляді. При накладенні на тривимірну модель тематичних карт або шарів з'являються додаткові можливості аналізу екологічних проблем. У системі комплексного використання інформаційних технологій навчання необхідно відзначити застосування ресурсів Інтернет. При вивченні географії рідного краю це застосування включає пошук і вивчення наявної літератури, що дає можливість дізнатися, які сторони проблеми вже достатньо вивчені, з яких ведуться наукові дискусії, що застаріло, а які питання ще не досліджено. Пошук інформації здійснюється із застосуванням браузера та різних пошукових систем. У мережі Інтернет публікуються електронні версії газет і журналів, а також є бази рефератів, дисертацій, курсових та дипломних робіт,

енциклопедії, електронні тлумачні словники, і особливий інтерес є електронні бібліотеки.

В результаті аналізу методичної літератури нами зроблено висновок про те, що відповідно до стандарту географічної освіти зміст шкільних підручників авторами включені завдання які передбачають використання інформаційно-комунікативних технологій, проте вони фрагментарні та недостатні. Недостатньо і методичних розробок, які б забезпечували єдність змісту, технологій та послідовність використання інформаційно-комунікативних технологій. Це обумовлено обмеженим часом, відведеним на вивчення предмета, а також відсутністю методичної системи використання інформаційно-комунікативних технологій у шкільному географічному краєзнавстві. Водночас нормативними документами наголошується важливість та актуальність використання інформаційно-комунікативних технологій у шкільному географічному краєзнавстві.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антоненко В., Сапога Л. Інформаційно-комунікаційні технології на уроках географії. Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук: збірник матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Мелітополь, 24 листопада 2021 р.). Мелітополь: ТДАТУ, 2021. 581 с., 26.

2. Гуревич Р.С. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях : навч. посіб. для студ. пед. вищ. навч. закл. і слухачів ін-тів післядиплом. пед. освіти. Вінниця. Планер. 2005. 366с.

3. Мальчикова Д.С., Молікевич Р.С., Саф'яник І.С. Імітаційні та ігрові STEM-технології і практики на уроках природничо-математичного циклу. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: географічні науки. Херсон, 2021. №14. С. 79-86. <https://doi.org/10.32999/ksu2413-7391/2021-14-9>

4. Мальчикова Д.С., Пилипенко І.О., Молікевич Р.С., Войтюк О.В. Інтерактивне навчання і ресурси інформаційно-комунікаційних технологій у географічній освіті. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: географічні науки. Херсон, 2021. №15. С. 77-85. <https://doi.org/10.32999/ksu2413-7391/2021-15-8>

5. Молікевич Р.С. Ієрархічний підхід до суспільно-географічного визначення змісту категорії «медико-демографічна ситуація». Часопис соціально-економічної географії. Харків. 2015. №18(1). С. 170 – 177.

6. Надтока О.Ф., Кушнарєнко Н.Г. Краєзнавчі дослідження на заняттях фізичної географії з використанням інформаційно-комунікативних технологій. Комп'ютер в школі та сім'ї. Київ. 2015. №3. С. 15-19.

Науковий керівник кандидат географічних наук, доцент Молікевич Р.С.